

การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่น
เพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Additional Course Curriculum
on Phetchabun Local Wisdom With Social Science,
Religion, and Cultural Subjects

นางจรรยา วัฒนศัพท์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร ธนะชัยพันธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.สุตาพร ปัญญาฤกษ์

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชา ภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเพื่อศึกษา เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญา ชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการครูผู้ สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณะกรรมการสถานศึกษาผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม ศึกษาในเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 รวมจำนวน 114 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ แผนการ จัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้าน ท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด แผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 82.79/81.42 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาว บ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเห็นว่าเวลาในการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีความเหมาะสมกับโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื้อหามีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to develop selective additional course curriculum and learning an effectiveness of the study plan, to compare the student's achievements with the pre-test and post-test after using the

additional course curriculum on Phetchabun local wisdom with social science, religion, and cultural subjects. Matthayomsuksa two student are used in the study whose attitudes towards the activity-based additional course curriculum on Phetchabun local wisdom with social science, religion, and cultural subjects are tested. The sample used in this study consists of the director of the school, vice president for academic affairs, teachers for social science, religion, and cultural subjects, the board of education, parents of Matthayomsuksa two students in Petch Pittayakon school and supervisors under the Phetchabun Secondary Education Service Area Office 40, consisting of 114 people in total. The instruments used in this research were the curriculum with additional courses on Phetchabun local wisdom with social science, religion, and cultural subjects, a study plan, achievement tests, and the attitude towards the learning activity. Data was analyzed using mean ($\bar{X}$), standard deviation (S) and percentage.

The research results were that the curriculum with additional Phetchabun local wisdom learning subjects, Social Science, Religion, and Cultural Strands of Matthayomsuksa two had the highest level. The study plans had an efficiency of 82.79/81.42, the post-test found higher achievement than the pre-test at the significance level of 0.05. The students' attitude towards the additional course curriculum on Phetchabun local wisdom with social science, religion, and cultural subjects was overall high to the highest level. For those related with development of the curriculum, had time to teach the course with the appropriate basic education core curriculum in 2008. The content was appropriate and beneficial for its use in everyday life and found to be appropriate to the context of education.

บทนำ

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหาเป็นหลักสูตรไร้พรมแดนเพื่อรองรับความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรมโดยตอบสนองต่อความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ให้บุคลากรในท้องถิ่น เช่น ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน ผู้รู้ ครู ผู้ปกครอง เข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมกับติดตามประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางควรมีสัดส่วนเป็น 50 - 60% หลักสูตรท้องถิ่นควรมีสัดส่วน 40 - 50% (กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ, 2541 : 32) ดังนั้น เมื่อร่างพระราชบัญญัติการศึกษาให้มีความสำคัญกับชุมชนในการจัดการศึกษามากขึ้น หลักสูตรท้องถิ่น ก็ควรมีความสำคัญมากขึ้นเช่นกัน ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีหลายด้านแต่ด้านวิชาการหรืองานเขียน การสอนเป็นงานที่สำคัญที่สุด การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงต้องให้ครู ผู้บริหาร ร่วมกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง การจัดการศึกษาเพื่อร่วมกันกำหนดธรรมเนียมโรงเรียนในอุดมคติของชุมชน หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตร ที่มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการศึกษามากที่สุด เพราะมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ที่ใช้หลักสูตรทั้งนี้ในการจัดการศึกษาที่ดีที่สุด ควรจัดให้ตามสภาพความ

เป็นจริงและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนในท้องถิ่นในอดีตและความรู้สมัยใหม่ที่มีอยู่ทั่วโลกมาผสมผสานจัดการศึกษาซึ่งท้องถิ่นควรมีสื่อธิในการจัดการศึกษาได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยการกำกับดูแลของท้องถิ่นและองค์กรกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน เป็นช่วงแห่งวิกฤติการณ์ ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม จากการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การตรวจผลงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน และประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด คือ ร้อยละ 75 เพราะหลักสูตรสถานศึกษาไม่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ มารวบรวมเป็นแหล่งเรียนรู้หรือจัดทำเป็นเอกสารไว้สำหรับนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า นักเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่นจึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักเรียนไม่เกิดความรักความหวงแหน ไม่มีความภาคภูมิใจ ไม่เห็นคุณค่า ไม่รู้จักการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่ดิดานของท้องถิ่นไว้ ซึ่งในปัจจุบันภูมิปัญญาชาว

บ้าน โดยเฉพาะประเภทเครื่องประดับตกแต่งบ้านและของเล่นสำหรับเด็กกำลังจะสูญหายไปจากท้องถิ่นเพชรบูรณ์ เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่หันไปสนใจเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากกว่าแต่มีราคาแพง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจตลอดจนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นของตนเองให้ดำรงอยู่สืบไปจากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเห็นคุณค่าและสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านของท้องถิ่นตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้แนวทางในการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาหลักสูตรในสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
2. สถานศึกษาสามารถนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่ม

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามคุณภาพของนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการจักสานประเภทเครื่องประดับตกแต่งบ้านและของเล่นสำหรับเด็ก และก่อให้เกิด ความรัก ความภาคภูมิใจ ความหวงแหน และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจักสาน

4. เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากร ที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 จำนวน 594 คน ดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 280 คน เพื่อให้ได้ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์

2. กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 314 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ได้แก่

2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 1 คน

2.2 รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 1 คน

2.3 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 15 คน

2.4 ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 จำนวน 2 คน

2.5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 15 คน

2.6 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 280 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชา ภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 จำนวน 114 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 จำนวน 40 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ จำนวน 74 คน ได้แก่

2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 1 คน

2.2 รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 1 คน

2.3 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 15 คน

2.4 ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 จำนวน 2 คน

2.5 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเพชรพิทยาคม จำนวน 15 คน

2.6 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 คน

ด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

การใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชา ภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. เจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์

2. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ

2. แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ จำนวน 15 ข้อ

3. การสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชา ภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้วิจัยนำผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการรักความเป็นไทย ประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร คือ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 มาวางแผนและกำหนด

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. จัดทำเอกสารหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tab 7 ขั้นตอน ฉบับร่าง

3. นำหลักสูตรหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ฉบับร่างไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เสนอแนะปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพองค์ประกอบของหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำหลักสูตรหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนเพชรพิทยาคม เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

5. นำหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และประเมินหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

6. หลังสิ้นสุดการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

7. หลังการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยได้ทำการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. ผู้วิจัยสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษารองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 74 คน เพื่อทำการปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

9. จัดทำเอกสารหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ฉบับจริง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ วิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 40

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แบบวัดเจตคติของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสรุปในภาพรวม โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ในลักษณะการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 40 ในภาพรวมมีคะแนนความเหมาะสม โดย
เฉลี่ยเท่ากับ 4.62 อยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการจัดการ
เรียนรู้ในภาพรวมมีคะแนนความเหมาะสม โดยเฉลี่ยเท่ากับ
4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด มีประสิทธิภาพ 82.79/81.42 สูง
กว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนมีคะแนน
เฉลี่ยหลังการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม
รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่
2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 40 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

3. นักเรียนมีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ตามหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการจัดการเรียน
รู้ รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ กลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 40 โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมี
เจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เป็น
ไปตามสมมติฐานของการวิจัย

การอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่ม
เติมและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนเพชรพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า

ผลการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ได้แนวจัดทำหลักสูตร
สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่น
เพชรบูรณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน เพชรพิทยาคม
ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ องค์ประกอบมีความเหมาะสมโดยการ
ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีความเห็นว่าหลักสูตรที่สร้าง
ขึ้นมีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนิน
การสร้างหลักสูตร เริ่มต้นจากการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ตรงกับ
ความต้องการและเหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่น
เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยผู้วิจัย
ได้นำมติที่ประชุมผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถาน
ศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม และผู้ปกครองนักเรียน ที่ต้องการให้จัดทำ
หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในรายวิชาสาระการเรียนรู้

เพิ่มเติม ให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ใน
หลักสูตรของสถานศึกษา ดังที่อำนาจ จันทรแป้น (2542 :
190-200) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรต้อง
สอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันจะขาดองค์ประกอบใด
องค์ประกอบหนึ่งไม่ได้และอ้าง บัวศรี (2542 : 86-89) กล่าวว่า
สื่อการเรียนการสอนเป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถ
พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติตามจุดประสงค์การเรียนรู้
และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ตอนที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลัง
เรียนด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญา
ชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ มีค่าโดยเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน
แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่ม
เติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ สามารถ
ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้น ทำความสนใจของนักเรียน
ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน เกิดการ
เรียนรู้อย่างมีระบบ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ กระทำ
ใน 2 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติใช้
แหล่งเรียนรู้ทั้งจากใบความรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
คือ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ เช่น พ่อแม่
ปู่ย่า ตายายและผู้ใหญ่ในชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ทักษะกระบวนการกลุ่มโดยยึด
นักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติ
และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังได้
คำนึงถึงศักยภาพ วุฒิภาวะของนักเรียนที่มีความต่างกัน โดยเฉพาะ
ด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และ
ความสนใจที่ไม่เหมือนกัน เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ ได้รับ
ประสบการณ์ตรง มีการอภิปรายและปฏิบัติงานร่วมกันทำให้เกิด
แนวคิดต่างๆ สามารถเลือกแนวคิดและแนวทางการปฏิบัติ
ที่ดีที่สุดได้อย่างมีเหตุผล เมื่อมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
หลากหลายนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและได้รับประสบการณ์
ตรง ได้เรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้
อย่างมีความหมาย และเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน
กับการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ตั้งใจ
สนใจต่อการเรียนรู้ นอกจากนั้นหลักสูตรยังได้ลำดับเนื้อหา
จากเรื่องง่ายไปหายาก จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ไปสู่การ
ลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารประกอบ
การเรียนรู้ การทำงานเป็นกลุ่มการรู้จักคิดแก้ปัญหาร่วมกัน
นักเรียนจึงมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำ
เสนอหน้าชั้นเรียน การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

มุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ หวงแหน สืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นของตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การได้ลงมือปฏิบัติจริง เนื้อหาสาระการเรียนรู้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 50-51) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นครปฐมบ้านเรา สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการให้นักเรียนหรือเยาวชนในจังหวัดนครปฐม ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวความรู้และประสบการณ์หรือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับท้องถิ่น ด้านการสร้างหลักสูตร จะเห็นได้ว่าหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้นเป็นหนทางที่ท้องถิ่นนั้นๆ ใช้เป็นเครื่องมือหรือใช้เป็นวิธีการแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างถาวร ส่งผลให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีจิตสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นตน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การมอบหมายงานควรมีทั้งการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่มและงานรายบุคคล
2. การกำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ควรยืดหยุ่นเวลาให้ตามความเหมาะสม
3. ควรสอดแทรกคุณธรรมด้านการสืบสานประเพณีท้องถิ่นและการวางแผนการทำกิจกรรมให้กับนักเรียนทุกครั้ง โดยเฉพาะการศึกษานอกสถานที่กับวิทยากรท้องถิ่นและครูควรคอยกำกับติดตามและดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการใช้สื่อเทคโนโลยี

4. ควรมีการบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้หลักสูตรสาระเพิ่มเติม รายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยจัดให้มีการศึกษาทักษะและกระบวนการด้านอื่นๆ นอกเหนือจากผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้ว
2. ควรมีการศึกษาผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชาภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่นเพชรบูรณ์ในระดับชั้นอื่นๆ
3. ควรมีการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยานี ปฎิมาพรเทพ. (2541). “หลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือการจัดการศึกษาของชุมชน,” วิชาการ. 4 (12), 25-26.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อีสันเพรส.
- จรัส บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- อำนาจ จันทร์แป้น. (2542). “SPE WHY WHAT HOW”. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.